

Szegedi tudósok

Tranzitszabadságát tölti itthon, így kerültünk telefonközelbe. A bécsi egyetemen, ahová Hajdú Péter szegedi nyelvész-professzort vendég-előadónak hívták meg az idei tanévre, két szemeszter között, februárban vakációznak. — Hazautazó tudós kései — megtisztelő karácsonyi ajándék várta: a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának választotta. Bő évtizede dolgozik Szegeden: 1951-től Budapesten az akadémia nyelvtudományi intézetének osztályvezetője volt, 1959-től a József Attila Tudományegyetem finnugor tanszékének vezető-professzora. Beszélgetésünk másról indulhatna, mint munkájáról.

— Kutatásaink tágabbak a finnugor nyelvészettől, nagyobb nyelvközösséggel, az urali nyelvekkel foglalkozunk. Specialitásom, a szamojéd nyelvek, a szegedi tanácsok is ilyen arculatát alakította ki. Aránylag elhanyagolt terület, nemcsak nálunk, világszerte. Kutatásaink érdekessége, hogy az érintett népek történelmi múltját is vizsgáljuk, a múlt összetartó szálait, a megelőző állapotokat, az alapnyelvet. Így jutunk történelmi következtetésekhez, olyan kérdések megválaszolásához, amire a történet tudomány, sőt a régészet sem vállalkozhat. Az etnolingvisztika a nép, az etnikum felderítésére törekszik, ám a nyelvtudománynak csak periferiáit érinti. Természetesen foglalkozom tiszta nyelvtudománnyal, a különböző nyelvek működésével, állapotával, a belőlük kidesztillálható általános tanulságokkal. A nyelvek hangrendszereinek struktúrájával, a megkülönböztető jegyek felismerésével, a fonológiával. Legújabbam pedig nyelvtipológiai kérdésekkel: a kifejezés folyamán milyen univerzális törvényszerűségek jelentkeznek a különböző nyelvek között. És még valamivel: a mondattannal. A beszéd alapvető egységének kutatása az

uralisztikában szintén elhanyagolt.

— A finnugor nyelvészet vajon az érdekelt államok tudósainak „belügye”, vagy máshol is folynak kutatások?

— Az utóbbi negyedszázad óta igen: mindenekelőtt Franciaországban. Angliában, a két német államban, Hollandiában, Japánban, Olaszországban és az USA-ban, ahol, pedig nincs számtalán finnugor lakosság. Észrevettük a magyar és román nyelvek érdekes szerkezetét, mely számukra is új szempontokat, általános tanulságokat ad. Széles nemzetközi együttműködést folytatunk szovjet, finn, német, francia és amerikai intézetekkel.

— Említette a nyelvészet szerepét az őstörténeti kutatásban. A magyar őshaza térképén maig is tisztázatlan „fehér foltokat” találni, mi a véleménye erről a nyelvészek?

— Az őshaza mostanában érdekes polémiákat váltott ki. László Gyula régészprofesszor könyve új elméletet dolgozott ki, jómagam is felülvizsgáltam korábbi álláspontomat. Az őshazát nyelvészeti és egzakt természettudományos eljárással, az erdő-történettel sikerült újra lokalizálnom. Szibéria északnyugati területére, az Ob és Ural közé. Röviden: alapvető tájékoztatónak a fa-neveket választottam. Az urali nyelvekben a szibériai tajga fa-nevei találhatók, a közép-európai lombdöfket nem ismerték. A Szovjetunió erdő-története világosan regisztrálja a tajgaövezet vándorlását, a különböző korokban. A fellelt fa-nevek mellett egyetlen európai lombos fának, a szil-fának nevét találtam az urali nyelvben, ez a fa a nyugat-keleti vándorlásban élén jár. Az őshaza ott van, ahol a szilfa keleti vándorlása során találkozik a nyugatra tartó tajgával. Ami időszámításunk előtt a 6—4. évezredben Északnyugat-Szibériában jelölhető ki. Az elméletet elég kedvezően fo-

gadták, sőt a kazáni Halikov tavaly megjelent könyve is nagyjából ugyanezt mondja. Persze a végleges válaszhoz további bizonyítékok kellenek.

Hajdú Péter természetesen kiterjedt publikációs munkát végez, külföldön, idehaza megjelent könyvei alapvető fontosságúak. Három esztendője az akadémia nagyműtű szakfolyóiratának a Nyelvtudományi Közleményeknek főszerkesztője. Végeztül arról kérdeztem, miben látja a finnugor nyelvészet társadalmi hasznát?

— Mint minden alapkutatásnak, a finnugor nyelvészetnek is nehezen mérhető közvetlen hatása. Társadalmi haszna egyrészt, hogy népünk és nyelvünk múltjának megismeréséhez szolgáltat adalékokat, másrészt közelebb segít az emberi nyelv lényegének megértéséhez, a kommunikáció törvényszerűségeinek megismeréséhez. A nyelvészet közvetve eljut más tudományokhoz; az alkalmazott nyelvészet például szempontokat nyújt a hírközlésben, az iparban és máshol. De vele mi már nem foglalkozhatunk.

Nikolényi István

Fogyasztók és termelők

Eredményes évet zárt a MEK

Tegnap Szegeden, a Tisza Szálló koncerttermében tartotta évi rendes közgyűlését a Szövetkezetek Csongrád megyei Értékesítő Központja. A szokástól eltérően ez az 1969. évről számot adó tanácskozás igen sok pozitívumot mutatott fel. Most már bátran elmondható, a beszámoló és a hozzászólások is igazolták, jobban érvényesült a többszörös értékesítés, javult a piacutalás, rugalmasabb volt az árpólitika és nagyobb volt a piaci kockázattalvállalás. Ennek következtében az igazgatóság beszámolója, amelyet Regőczy István, az igazgatóság elnöke tartott, igen eredményes esztendőről adott képet.

A MEK közgyűlésén megjelent dr. Komócsin Mihály, az MSZMP Csongrád megyei bizottságának titkára, dr. Paczuk István, a Csongrád megyei tanács vb elnökhelyettese és Panák László, a SZÖVÉRT elnöke. A tanácskozás gazdag programmal szolgált, s örömmel töltötte el a hallgatóságot a múlt év eredményeiről hallott beszámoló.

Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy 38 termelőszövetkezet, illetve szakszövetkezet kérte felvételét a tagszövetkezetek sorába.

Köztudomású, hogy Csongrád megye, azon belül szűkebb pátriánk, a szegedi termőfaj igen jelentős szerepet játszik a népgazdaság életében, hiszen nagy az innen külföldre irányuló export. Az elmúlt esztendőben megyénk termelése az országos átlagnál jobb volt, több mint 6 százalékkal növekedett, különösen kitűnt a növénytermesztés 10—12 százalékos és a zöldségtermesztés 8—10 százalékos fejlődése. Mindez azt eredményezhette, hogy a MEK több minőségi árut vásárolt fel; 1968-ban például gyümölcsből és zöldségből összesen 10 ezer 800 vagonnal, tavaly viszont 11 ezer 853 vagonnal. Már év elején jelentős a szegedi termőfaj produktuma, a mihályteleki, a rőszkei retek, amiből tavaly 9 millió csomót vásárolt fel a vállalat, s ennek 90 százalékat külföldre irányította. Export-előirányzatát

túlteljesítette, s tökések exportra 20 százalék ment. Összesen 1300 vagon ősziarackot vásároltak, s ennek 50 százaléka került nyugati piacokra. Igen sokat fejlődött a csomagolástechnika, javult a fajtaválaszték, így aztán kelendőbbek lettek az áruk. Télialmából 600 vagonnal vásároltak fel, különösen a szegedi járásban növekedett a termés, ebből a gyümölcsfeléből is 300 vagonnal tudtak exportálni.

Örvendetes, hogy igen sokat javult a MEK kapcsolata a termelő gazdaságokkal, amit bizonyít, hogy több helyen nagyobb arányú közös beruházásba kezdtek, s a szövetkezetiek is részt vállaltak a saját árujuk előkészítésében, csomagolásában, ami munkaalkalmat is jelent és természetesen több jövedelmet. Amennyiben eddigi igyekezetét megtartja, s fokozza a vállalat; így termelési kooperáció, piacutalás stb., úgy még szebb eredményeket is elérhet. Mindenesetre az tény, hogy zöldségből, gyümölcsből és burgonyából az 1970-es esztendőre már 10 ezer vagon megkötötték a szerződést. Ebből is sejthető, hogy az ideai tervek meghaladják a tavalyit, és ha különösebb elemi csapás nem pusztít a tájban, külső és belföldre 12 ezer vagonnál több jut Csongrád megyéből.

Dr. Komócsin Mihály felhívására az eredmények elismerésekor felhívta a figyelmet, hogy ebben a mezőgazdaság egyszerű munkásainak a mindennapi helytállása is benne van, a vállalat csak így tudta eredményesen zárni a múltévet. A jövőben különösen arra is törekedjen a MEK, hogy az alapvetőkenységet segítő kiegészítő ágazatokat (tevékenységeket) támogassa, folytassa. A fogyasztók és a termelők érdekének összehangjáról ne feledkezzen meg.

N. I.

Az eltáncolt hattyúdal

Senki sem pótolhatatlan, ha pótolják. Ha nem, legfeljebb pótolatlan marad. Mint például a Szegedi Nemzeti Színház balettagyűjtésénél a koreográfus-táncos Imre Zoltán, aki lassan két esztendője nem talál haza. 1968-ban fiatal koreográfusok versenyén nyert második díjat és rövid lejáratú szerződést Kölnben, s amíg ezt hosszabbította, a kicsi, de lelkes szegedi együttes lassan szétbomlott. Ma csak árnyéka önmagának.

Ennyit az előzményekről, amihez illendőség kedvéért hozzátehetjük, a szegedi balett rapszódájának volt már hasonló mélypontja. A felszabadulás utáni szegedi színház talán ez idáig legerősebb társulatának kitűnő balettje is felbomlott idővel. Az 1964—68-as évekre tehető a másodvirágzás, ami nem utolsósorban Imre Zoltán tehetségének, ambíciójának, lelkes szervező munkájának érdeme. Úgy látszik, egy fecske csinált nyarat. Az 1968-as évad óta a színház közül László Andrea az Operaházhoz, Szente Ernő, Lakatos Károly, Nemes Lajos Debrecenbe távozott, a törzsgárdából négyen maradtak, s a hozzászerződött nyolc táncos szakmailag közel sem érte el a régi tudását. Azóta nincs önálló estjük, operák, operettek, musical-ek betétjét táncolják, és — statisztálnak.

Mindeddig rendjén lenne, ha azt mondjuk, minek a

balett Szegedre. Van próza, van opera, egy vidéki társulatnak balettből elég annyi, hogy ezeket kiszolgálja, kiegészítse. Csak hogy évadonként bebizonyosodik: a közönségnek kell. Egy olyan színház profiljában, mint a szegedi, kíváncsok a balett-kultúra, érzik és látják ezt a színház vezetősége; havonta meggyőződhet róla a Pécsi Balett szegedi vendéglátóinak. Kérdés, a pécsiek vendégszerzését végleges, vagy időleges megoldásnak szánják? Tegyük fel, csupán átmenetinek. Akkor viszont szembe kell nézni a tényekkel. Talpra állhat-e újra a szegedi balett, vagy sem.

Nincs koreográfus, nem jön képzett, szolistaerényekkel rendelkező táncos. És nincs táncos, minek szerződjen ide a koreográfus. A kör látszólag bezárult. A szegedi balettnak máskülönbben nem a legjobb híre kelt — régtől fogva — a táncosok körében. Kevés fizetés, kurta lehetőségek, drága albérlés: nem a legvonzóbb cél a balettintézetű növényeknek, akik inkább elszegődik valamely fővárosi bárba, mint leszerződjen vidékre. A körülmények azóta kedvezőbbek: régebben posztó volt, pénz nem — most fordítva. Nem ártana ennek is hírét kelteni!

A fogadtatlan prókator szerepét önvédelmi okokból nem vállalom: végeredményben a színház belügye, akar-e önálló balettet, vagy sem. A fenti sorok íróját sem irri-

tálta több kedv a hangos gondolkodás mentelmi jogánál. Csupán eltűnődött az ideai bemutatókon, ahol felfedezni vélte még a nemrég volt együttes sápadt szíleit. A szegedi balett 1968 decemberében a Csodálatos mandarinnal táncolta el hattyúdalát. Azóta nincs feladatuk, mert hiányzik a végrehajtás feltétele — és viszont. Sportnyelven úgy mondják: ez a hullámvölgy. Vajon mekkora?

Válaszol az illetékes

Ünnepi kalács — módosítva

Januárban írtuk Ünnepi kalács címmel Berta Sándor domaszéki olvasónk panaszát. Kalácsot rendeltek karácsonyra, de nem kaptak. Leveleiről szerint „a szállítók azt mondták, Rőszkére vittek több kalácsot, nem is akarták átvenni tőlük, de mégis otthagyták. Biztos az volt a domaszéki bolte”.

Kétszer keresett fel azóta bennünket levelel a Csongrád megyei Sütőipari Vállalat igazgatója. Az első levél szállítójegekre hivatkozva bizonyítja, hogy a szóban forgó vegyesbolt nem is rendelt kalácsot, de nem szállítottak Rőszkére sem. A gépkocsit kísérő segédmunkás ugyan írásban nyilatkozta, hogy ő — nem ismervén a rendeléseket — tett olyan megjegyzést, mely szerint „esetleg tévedésből elküld-

hették Szőregre, ha egyáltalán volt a boltnak rendelése”. Akárki fogalmazta is meg az írásbeli nyilatkozatot, gratulálunk hozzá. Tény, hogy Berta Sándorékat valaki egyszerűen lerázta a nyakáról karácsonyi örömeire. A második levél mellékleteként a Móraalmi Áfész nyilatkozata érkezett. Ez sokkal egyértelműbben fogalmazza meg a lényegét: megállapítottuk, hogy az egységvezető mulasztásából adódott a sajnálatos eset... és a hibáért szíves elnézésüket kérjük.

A számon kérhető mulasztást tehát Domaszéken követték el, de a felelőtlen összevissza beszélő ráfejtette erre egy nagyot. Berta Sándor szemszögéből ítélni nyugodtan kezethet a bolti vezető és a szállítómunkás.

mérések gyakran szakszerűtlenek, rosszul előkészítettek, s zavarják az iskolai munka menetét. Ezért a miniszter most utasításban szabályozta az oktatási intézményekben végezhető kérdőívés felméréseket.

Nyert-e a kötvénye?

Sorsolási tanácsadás az OTP-nél

Február 25-én, szerdán érdekes lesz felkeresni az OTP-fiókokat békekölcsönügben. A bemutatott kötvényeket visszamenőleg megvizsgálják: nyertek-e az eddigi sorsolásokon? A nyerteseket azonnal kifizetik.

Ez alkalommal a szokásostól eltérően, 8-tól 17 óráig tartanak a takarékpénztári fiókok pénztárszolgálatot. Jó tudni, hogy békekölcsönügben nem fontos személyesen felkeresni a bankfiókokat. Eleget, ha írásosan közli a kötvénytulajdonos a legközelebbi OTP-fiókkal a szükséges békekölcsön sorsozatát, osztályát és arról tulajdonosa nem tud.

számát. A névvel és lakcímmel ellátott írásos bejelentés alapján szintén megvizsgálják, nyert-e a kötvény. Az eredményről írásban értesíti a kötvénytulajdonost az OTP, megjelölve a nyertes békekölcsönök számát. A nyertes kötvényeket bemutatáskor fizetik ki.

Legutóbb az elmúlt év júniusában tartott az OTP sorsolási tanácsadást megyénkben. Ezen az egy napon 2460 db. nyertes kötvényre 371 985 forintot fizettek ki. Elég sok tehát még az olyan békekölcsön, melyet korábban kisorsoltak, de arról tulajdonosa nem tud.

Szeged szobrai

Zászlótartó barátok

(180.) A Dóm téren, a püspöki palota kapuja fölött látható a két zászlótartó barát figurája. A mészakőből faragott alkotásokat Ohmann Béla és társai készítették.

SZOMBAT,
1970. FEBRUÁR 21.

DEL MAGYARORSZÁG 5

Csak engedéllyel

Az utóbbi időben ismét elég gyakoriak az iskolákban a különböző, nem a tantervi követelményekkel összefüggő felmérések, adatgyűjtések. A Művelődésügyi Minisztérium illetékesének megállapítása szerint a fel-